

Małgorzata Waksmundzka-Szarek*, Piotr Zalewski**

**BEZPIECZEŃSTWO
W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM
W OCENIE JEGO MIESZKAŃCÓW
PO 24 LUTEGO 2022 ROKU.
WYNIKI BADAŃ EMPIRYCZNYCH**

Streszczenie

W artykule opisano wyniki badań wstępnych poświęconych temu, jak mieszkańcy województwa podkarpackiego postrzegają bezpieczeństwo w regionie, w którym żyją, ze względu na bliskość granicy z Ukrainą i rolę województwa w procesie przyjmowania uchodźców oraz różnych form pomocy świadczonej Ukrainie przez społeczność międzynarodową. Dzięki zastosowaniu metody analityczno-opisowej zidentyfikowane zostały i skategoryzowane kluczowe pojęcia. Przeprowadzono także analizę systemową wpływu migracji uchodźczej i działań zbrojnych na terenie Ukrainy na czynności administracji publicznej w Polsce. W badaniach wykorzystano także metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankietowania opartej na autorskim kwestionariuszu ankiety. Badania empiryczne realizowane były w okresie od 10 marca do 6 maja 2024 r. i obejmowały próbę 627 mieszkańców woj. podkarpackiego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, bezpieczeństwo indywidualne, poczucie bezpieczeństwa, migracja, uchodźcy

Wstęp

W historycznych analizach bezpieczeństwa przyjmuje się, że od początków państwowości aż do połowy XX w. najważniejszym podmiotem bezpieczeństwa było państwo, którego główny problem sprowadzał się do możliwości wystąpienia wojny, a konflikty zbrojne stanowiły podstawowe narzędzie kształtowania tzw. polityki bezpieczeństwa państw i regionów. Zasadnicza zmiana w postrzeganiu bezpieczeństwa dokonała się dopiero

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: mwaksmundzka@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0002-9609-8270.

** Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, e-mail: p.zalewski@op.pl, ORCID: 0000-0002-0997-8561.

w XX w., kiedy to w zimnowojennym świecie bezpieczeństwo zaczęło postrzegać inaczej niż tylko jako określony stan rzeczy. W kontekście międzynarodowym i naukowym bezpieczeństwo zaczęło być traktowane jako fenomen społeczno-kulturowy o zmiennej dynamice i intensywności, którego podmiotem stał się człowiek¹. Zauważono, że niwelowanie identyfikowalnych zagrożeń poprzez zaangażowanie i aktywność podmiotów bezpieczeństwa zapewnia im „możliwości przetrwania i swobody realizacji własnych interesów w konkretnych warunkach, wykorzystując okoliczności sprzyjające (szanse), podejmując wyzwania, redukując ryzyka oraz przeciwdziałając (zapobiegając, przeciwstawiając się) wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla podmiotu i jego interesów”².

Istotnym momentem upodmiotowienia człowieka w procesie bezpieczeństwa stały się działania realizowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych (ONZ), która w raporcie Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) upowszechniła koncepcję *human security*, jako paradygmatu wszelkich działań państwa i organizacji międzynarodowych na rzecz ochrony każdego człowieka³. To z kolei znalazło odzwierciedlenie w literaturze przedmiotu z zakresu bezpieczeństwa. I tak, na procesowy wymiar bezpieczeństwa, w którym istotną rolę odgrywają podmioty, zwraca uwagę R. Zięba, który zdefiniował pojęcie bezpieczeństwa w następujący sposób: „W najogólniejszym znaczeniu bezpieczeństwo można więc określić jako pewność istnienia i przetrwania, stanu posiadania oraz rozwoju podmiotu. Pewność jest wynikiem nie tylko braku zagrożeń (ich niewystępowania lub eliminowania). Powstaje także skutek kreatywnej działalności danego podmiotu i jest zmienna w czasie, czyli ma naturę procesu społecznego”⁴. Pewność dotyczy zachowania tego, co człowiek ceni najbardziej, a więc życia (istnienia), zdrowia, wolności, niezależności, jakości życia, stanu posiadania czy też możliwości rozwoju. Możliwość częściowej lub całkowitej utraty ważnych dla jednostki wartości oznacza sytuację zagrożenia, które utożsamiane jest z brakiem bezpieczeństwa. Bogdan M. Szulc, analizując definicje zaproponowane przez R. Ziębę, zwraca uwagę, że odnoszą się one do podmiotu oraz że ta pewność jest wynikiem działania podmiotu, co by wskazywało, że bezpieczeństwo powstaje (jest) w wyniku działania podmiotu (człowieka, społeczności)⁵.

¹ A. Kołodziejczyk, *Bezpieczeństwo jako fenomen społeczny. Pojęcie bezpieczeństwa, jego interpretacje i odmiany*, „Saeculum Christianum” 2007, vol. 4, nr 1, s. 223–252.

² S. Koziej, *Podstawy bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego*, „Myśl Wojskowa”, 2005, nr 4, s. 8.

³ *Human Development Report 1994*, New York 1994, United Nations Development Program, <https://hdr.undp.org> (12.10.2025).

⁴ R. Zięba, *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008, s. 16.

⁵ B.M. Szulc, *Bezpieczeństwo a nauki o bezpieczeństwie*, Toruń 2024, s. 114.

J. Kukułka uważa, że: „niezaspokojona potrzeba bezpieczeństwa wyrządza szkody jednostce czy grupie społecznej, gdyż destabilizuje jej tożsamość i funkcjonowanie. Przejawiają one wówczas tendencję do zmiany istniejącego stanu rzeczy, do oporu wobec niekorzystnych zmian w sferze zewnętrznej i do stosowania środków ochronnych, mogących przywrócić im poczucie bezpieczeństwa. Tendencje tego rodzaju dowodzą, że bezpieczeństwo jest ciągłym procesem społecznym, w ramach którego działające podmioty starają się doskonalić mechanizmy zapewniające im poczucie bezpieczeństwa”⁶.

Mnogość zróżnicowanych podmiotów bezpieczeństwa wymusza niejako ich kategoryzację, ponieważ pomimo wyraźnych współzależności każdego z nich, z racji ich właściwości, uwarunkowań i oczekiwań, każdy może inaczej postrzegać pożądaną stan bezpieczeństwa. Najbardziej realnym podmiotem bezpieczeństwa pozostaje jednak jednostka, która tworzy zbiorowości społeczne, jeżeli tego potrzebuje, natomiast zachowuje indywidualne postrzeganie pożądanego stanu bezpieczeństwa.

Funkcjonuje wiele kryteriów, które pozwalają na wyodrębnianie różnych kategorii podmiotów bezpieczeństwa. W koncepcji poziomów analizy bezpieczeństwa zaproponowanej przez B. Buzana, O. Waevera i J. de Wilda autorzy wyróżniają pięć poziomów, na który składają się: **system międzynarodowy** (bezpieczeństwo w wymiarze globalnym); **podsystem międzynarodowy** (bezpieczeństwo regionalne); **poziom jednostki** (bezpieczeństwo państwa i narodu oraz innych podmiotów, które wywierają wpływ na podsystem międzynarodowy); **poziom podmiotów funkcjonujących w państwie** (bezpieczeństwo rodziny, społeczności lokalnych, grup etnicznych i mniejszości narodowych); **poziom jednostki ludzkiej** (bezpieczeństwo osobiste, personalne i humanitarne)⁷. Autorzy skorzystali z tej koncepcji oraz ze sposobu definiowania człowieka jako indywidualnego podmiotu bezpieczeństwa przedstawionego przez K. Najder-Stefaniaka, który zauważył, że pojęcie to funkcjonuje obiektywnie i subiektywnie, a subiektywność oznacza wewnętrznie pojmowany stan pewności, spokoju, braku poczucia zagrożenia⁸.

Subiektywne odczuwanie bezpieczeństwa lub jego braku, podobnie jak poczucie bezpieczeństwa, związane jest ze stanem emocjonalnym i po-

⁶ J. Kukułka, *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski*, „Wieża i Państwo”, 1995, nr 1, s. 198–199; L. Chojnowski, *Bezpieczeństwo. Zarys teorii*, Słupsk 2012, s. 22.

⁷ B. Buzan, O. Waever, J. de Wilde, *Security. A New Framework For Analysis*, Boulder–London 1998, s. 5–7; L. Chojnowski, *op.cit.*, s. 87.

⁸ K. Najder-Stefaniak, *O bezpieczeństwie człowieka. Refleksja inspirowana filozofią Alberta Schweitzera* [w:] A. Górski, *Wspólnotowość i postawa uniwersalistyczna*, Warszawa 2010, s. 55.

znawczym człowieka, ma w związku z tym indywidualny charakter. Częściej znajduje to odzwierciedlenie w psychologii, natomiast przekładane jest na grunt bezpieczeństwa chociażby wówczas, kiedy identyfikowane są społeczne i psychologiczne jego aspekty. Pomimo obiektywnie istniejącego otoczenia zewnętrznego i stanu wewnętrznego podmiotu może prowadzić do fałszywego postrzegania bezpieczeństwa (mispercepcji, z ang. *misperception*), co w znaczący sposób będzie wpływać na ocenę jego poziomu w kontekście psychologicznym nazywanego poczuciem bezpieczeństwa. Według P. Gromka w ujęciu ogólnym poczucie bezpieczeństwa istotny jest nie tyle sam fakt występowania zagrożenia, ale związane z nim ryzyko, do którego dany podmiot może się subiektywnie ustosunkować, odczuwając niepewność lub lęk⁹. Subiektywne podejście do bezpieczeństwa zakłóca rzeczywistą ocenę poziomu bezpieczeństwa obiektywnego.

W stworzonym przez D. Freia modelu oceny bezpieczeństwa subiektywizm utożsamiany jest z **brakiem bezpieczeństwa** w sytuacji występowania poważnych, rzeczywistych zagrożeń, przy ich prawidłowym postrzeganiu przez podmiot; **stan bezpieczeństwa** oznacza występowanie nieznacznych zagrożeń lub ich brak, przy ich prawidłowym postrzeganiu; **mispercepcja** to fałszywe postrzeganie bezpieczeństwa i błędne traktowanie zagrożeń, które może oznaczać **stan obsesji** (odczuwanie zagrożeń w sytuacji, gdy w rzeczywistości one nie występują bądź też są nieznaczne, a postrzega się je jako duże), czy też **stan fałszywego bezpieczeństwa**, kiedy podmiot nie dostrzega obiektywnie występujących zagrożeń, ignoruje je bądź też błędnie interpretuje skalę ich występowania, co sprawia, że poważne zagrożenia uznawane są za niewielkie¹⁰.

Analizując model D. Freia, R. Zięba nazywa go „psychologizującym modelem”, który przedstawia istotną wartość heurystyczną, ponieważ pozwala dokonywać analizy bezpieczeństwa jako sytuacji konfliktowej, gdzie zagrożenia pojawiają się i występują obiektywnie w otaczającej podmiot rzeczywistości, natomiast ich subiektywne postrzeganie w sferze świadomości podmiotu kształtuje poczucie pewności i przetrwania, co w znacznym stopniu falsyfikuje lub uwiarygadnia politykę bezpieczeństwa realizowaną przez państwo i jego administrację¹¹. Bezpieczeństwo z perspektywy jednostki ludzkiej zazwyczaj określane jest jako bezpieczeństwo personalne lub osobiste i pozostaje w ścisłym związku z bezpieczeństwem humanitarnym, które najogólniej dotyczy bezpieczeństwa człowieka niezależnie od jego rasy, płci czy narodowości. Współcześnie

⁹ P. Gromek, *Poczucie bezpieczeństwa a badania w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe SGSP”, 2021, nr 78, s. 40–41.

¹⁰ D. Frei, *Sicherheit. Grundfragen der Weltpolitik*, Stuttgart 1997, s. 17–21; L. Chojnowski, *op.cit.*, s. 17.

¹¹ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Warszawa 1999, s. 27.

rozumiane jest także jako „wolność od zagrożeń i wolność od potrzeb” (ang. *freedom from fear and freedom from want*)¹². Także program Narodów Zjednoczonych do spraw Rozwoju (United Nations development Program – UNDP), który w latach 90. XX wieku spopularyzował termin *human security* (bezpieczeństwo jednostki, osobiste lub inaczej personalne) zakładał, że w pewnym sensie jest to koncepcja o charakterze uniwersalnym, która obejmuje wszystkich ludzi na świecie i odchodzi od bezpieczeństwa państwa, uważając, że bezpieczeństwo człowieka jest tutaj pierwszoplanowe i powinno koncentrować się na działaniach zapobiegawczych, bowiem działania interwencyjne są dużo bardziej problematyczne. Nawiązywało to do wcześniej prowadzonych badań nad bezpieczeństwem jednostki prowadzonych przez środowiska tzw. szkoły „japońskiej” i „kanadyjskiej”¹³.

Metodologia badań własnych oraz wyniki badań empirycznych przeprowadzonych w 2024 r. wśród mieszkańców województwa podkarpackiego

Jak zauważa R. Stawicki: „W trzeciej dekadzie XXI wieku życie ludzi jest oraz będzie trudne, skomplikowane, pełne niepewności. Określenie trudne oznacza przede wszystkim wielość zagrożeń i wyzwań wobec człowieka w każdej fazie jego rozwoju. Oznacza dynamicznie zmieniające się uwarunkowania, w których człowiek urodził się i ma rozwijać się w poszczególnych fazach życia”¹⁴. Do znanych już „starych” niebezpieczeństw doszły zagrożenia nowe lub znane człowiekowi z historii, ale występujące w nowym kontekście politycznym, gospodarczym, militarnym czy też przyrodniczym. Z całą pewnością zaliczyć do nich można ruchy migracyjne, pandemię COVID-19, zmiany klimatyczne i środowiskowe oraz wojnę na Ukrainie.

Pełnoskalowa, kinetyczna faza konfliktu, jaka 24 lutego 2022 r. rozpoczęła się na Ukrainie, zapoczątkowała niespotykaną dotąd w historii Polski od czasów II wojny światowej falę migracji uchodźczej, której

¹² L. Chojnowski, *op.cit.*, s. 120.

¹³ Szkoła „japońska” badania koncentruje wokół zagadnienia *freedom from want*, polegającego na organizowaniu wysiłków na rzecz wzmocnienia obszarów, które by mogły zagrozić życiu ludzkiemu, natomiast szkoła „kanadyjska” zajmuje się kierunkiem *freedom from fear*, gdzie więcej uwagi poświęca się konieczności realizacji misji humanitarnych, również wojskowych, w celu ochrony życia i praw człowieka. K.R. Zieliński, *Bezpieczeństwo indywidualne*, „Pedagogika Społeczna”, 2022, nr 3(85), s. 31.

¹⁴ R. Stawicki, E. Szweda, *Bezpieczny człowiek w niepewnym świecie w trzeciej dekadzie XXI wieku*, Warszawa 2023, s. 46.

największa koncentracja objęła tereny województwa podkarpackiego i lubelskiego i stała się ogromnym wyzwaniem dla całego państwa. Dane Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) wskazywały, że począwszy od 24 lutego, do końca marca 2022 r. Ukrainę opuściło 4,1 mln osób. Najwięcej osób wyjechało z Ukrainy na początku konfliktu, a do kulminacji doszło w dniach 6 i 7 marca, gdy kraj opuszczało ponad 200 tys. osób dziennie. Następnie dzienna liczba uchodźców zaczęła maleć i ustabilizowała się w ostatnim tygodniu marca na poziomie ok. 50–60 tys. osób dziennie. Najwięcej osób wyjechało do Polski – 31 marca było to 2384,8 tys. osób, czyli 57,6% wszystkich osób, które wyjechały z Ukrainy. Do Rumunii wyjechało 623,6 tys., do Mołdawii 390,2 tys., a na Węgry 374,5 tys. osób. W kwietniu odnotowano natomiast powroty uchodźców na Ukrainę. W połowie kwietnia ONZ szacowało, że do kraju wróciło 870 tys. uchodźców, z czego ok. 650 tys. przekroczyło granicę polsko-ukraińską¹⁵.

Już od pierwszych godzin po wybuchu wojny na Ukrainie Polska, a konkretnie województwo podkarpackie i lubelskie, zaczęły pełnić funkcje recepcyjne dla ruchu uchodźczego z Ukrainy, a także tranzytowe dla międzynarodowej pomocy świadczonej Ukrainie. Szczególne miejsce na mapie pomocy przypisać należy województwu podkarpackiemu, gdzie znajdują się drogowe przejścia graniczne z Ukrainą w Medyce, Korczowej, Krościenku i Lubaczowie, kolejowe przejście graniczne w Medyce ze stacją w Przemyśle, port lotniczy w Rzeszowie Jasionce, który pełnił rolę *hubu* pomocowego i tranzytowego dla ruchu VIP. Na terenie województwa podkarpackiego rozlokowane były w tym czasie także kwatery wojsk sojuszników NATO.

Celem badań empirycznych było poznanie opinii mieszkańców województwa podkarpackiego na temat tego, jak postrzegają bezpieczeństwo w regionie, który zamieszkują, w sytuacji, kiedy od 24 lutego 2022 r. pełniło ono funkcję recepcyjną i tranzytową dla uchodźców wojennych z Ukrainy, a także tranzytową dla realizacji różnych form pomocy świadczonej Ukrainie przez społeczność międzynarodową. Badania empiryczne przeprowadzone wśród mieszkańców województwa podkarpackiego miały szerszy zakres, bo dotyczyły też opinii respondentów na temat percepcji bezpieczeństwa w wymiarze ogólnopolskim i oceny pracy wybranych podmiotów bezpieczeństwa w związku z sytuacją po 24 lutego 2022 r. Jednakże, ze względu na ramy i zakres tematyczny rozdziału, zaprezentowano jedynie wyniki dotyczące poczucia bezpieczeństwa respondentów zamieszkujących województwo podkarpackie. W artykule przyjęto

¹⁵ *Ukraine Refugee Situation (since 24 February 2022)*, Operational Data Portal UNHCR, <https://www.data.unhcr.org>, 15.04.2025 (15.04.2025).

perspektywę postrzegania bezpieczeństwa indywidualnego mieszkańców tego regionu jako jednostki administracyjnego podziału Polski oraz terenu geograficznego bezpośrednio sąsiadującego z Ukrainą.

Podając się badań, autorzy wykorzystali założenia teoretyczne F. Znanieckiego, który uważał, że dla zbadania określonej rzeczywistości społecznej mniejsze znaczenie ma badanie obiektywnych faktów, zjawisk, procesów zachodzących w danej rzeczywistości, a większe znaczenie ma subiektywne postrzeganie zagrożeń danej rzeczywistości oraz jej ocena przez mieszkańców konkretnego regionu i terytorialnie powiązanej grupy społecznej¹⁶. W badaniach wykorzystano także metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankietowania opartej na autorskim kwestionariuszu ankiety¹⁷. Badania empiryczne mieszkańców Podkarpacia realizowane były w okresie od 10 marca do 6 maja 2024 r. za pomocą techniki ankiety. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety dostępny i rozsyłany online. Jako zmienne niezależne w ustalaniu niektórych zależności wyników badań od cech społeczno-demograficznych uwzględniono: płeć, wiek, miejsce zamieszkania, ocenę własnych warunków materialnych. W badaniu wzięło udział 678 osób, spośród których 53,8% stanowiły kobiety, a 46,2% mężczyźni (tabela 1). W artykule wykorzystano wyniki badań tzw. wstępnych, których dotychczas nie publikowano w całości, a jedynie prezentowano niektóre z tych wniosków w innych analizach.

Tabela 1. Płeć respondentów

	Częstość	Procent
Kobieta	365	53,8%
Mężczyzna	313	46,2%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

¹⁶ F. Znaniecki, *Poznań w świadomości jego obywateli. Z badań Polskiego Instytutu Socjologicznego nad miastem Poznaniem*, Poznań 1931, s. 6–15.

¹⁷ Wśród przedstawicieli nauki w Polsce temat badań bezpieczeństwa w społeczności lokalnej podejmowany był wielokrotnie przez m.in. E. Moczuk, *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym: raport z badań sondażowych*, Rzeszów 2003; *idem*, *Mieszkańcy powiatu mieleckiego wobec problemów bezpieczeństwa lokalnego*, Rzeszów 2007; P. Mickiewicz, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Organizacja systemu i projektowanie działań*, Poznań 2020; M. Leszczyński [i in.], *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2016; T. Serafin, S. Parszowski, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011; A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011; G. Bonusiak, D. Boratyn, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Rzeszów 2020.

Tabela 2. Wiek respondentów

	Częstość	Procent
do 24 lat	29	4,3%
25–34 lata	33	4,9%
35–44 lata	401	59,1%
45–54 lata	165	24,3%
55–64 lata	31	4,6%
65 lat i więcej	19	2,8%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Wykształcenie respondentów

	Częstość	Procent
Podstawowe	3	0,5%
Zasadnicze zawodowe	2	0,3%
Średnie	169	25,4%
Wyższe	492	73,9%
Ogółem	666	100%

Uwaga: 12 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

W tabeli 2 przedstawiono wiek respondentów. Najwięcej – 59,1% respondentów, były to osoby w przedziale wiekowym od 35 do 44 lat. Następne w kolejności – osoby w wieku od 45 do 54 lat (24,3%) oraz od 25 do 34 lat (4,9%), osoby w wieku do 24 – 4,3% respondentów, a osoby w wieku od 55 do 64 lat – 4,6%. Najmniej badanych – 2,8%, stanowiły osoby w wieku 65 lat i więcej. Dane te pokazują, że najliczniejszą grupą respondentów uczestniczących w badaniu były osoby między 35 a 44 rokiem życia.

W tabeli 3 uwzględniono dane dotyczące poziomu wykształcenia respondentów. Najwięcej – 73,9% respondentów, posiadało wyższe wykształcenie, a 25,4% biorących udział w ankiecie wykształcenie średnie. Pojedyncze przypadki stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym (0,5%) oraz zasadniczym zawodowym (0,3%).

Najwyższy odsetek respondentów – 32,5%, stanowili mieszkańcy miast powyżej 100 tys. mieszkańców, 25,8% respondentów zamieszkiwało wieś, a 17,7% respondentów mieszkalo w miastach do 25 tys. mieszkańców, 15,3% w miastach od 50,1 do 100 tys., 8,7% w miastach od 25,1

do 50 tys. mieszkańców. Uczestnicy badania reprezentowali różne typy osadnictwa, przy czym najwięcej badanych zamieszkiwało duże miasta.

Tabela 4. Miejsce zamieszkania respondentów

	Częstość	Procent
Wieś	175	25,8%
Miasto do 25 tys. mieszkańców	120	17,7%
Miasto 25,1 – 50 tys. mieszkańców	59	8,7%
Miasto 50,1– 100 tys. mieszkańców	104	15,3%
Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	220	32,5%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Respondentów zapytano także o ich stan cywilny. Najwyższy odsetek uczestników badania stanowiły osoby żonate lub zamężne (84,2%), 13,2% było kawalerami lub pannami, 1,8% było rozwiedzionych, a 0,8% to wdowcy lub wdowy. Większość respondentów pozostawało zatem w związku małżeńskim.

Tabela 5. Stan cywilny respondentów

	Częstość	Procent
Kawaler/panna	88	13,2%
Żonaty/zamężna	561	84,2%
Rozwiedziony/rozwiedziona	12	1,8%
Wdowiec/wdowa	5	0,8%
Ogółem	666	100%

Uwaga: 12 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

W kolejnej części kwestionariusza ankiety skoncentrowano się na badaniu poczucia bezpieczeństwa uczestników badania w ich ojczyźnie lokalnej, w województwie podkarpackim. Uczestnikom badania zadano pytanie: „Czy czujesz się bezpiecznie, mieszkając w województwie podkarpackim po inwazji Rosji na Ukrainę?”. Analiza odpowiedzi badanych (tabela 6) wykazała, że najwyższy odsetek respondentów, bo 27,7%, udzieliło odpowiedzi „raczej nie”. 19% stwierdziło, że „zdecydowanie nie” czują się bezpiecznie, 27,7% odpowiedziało „raczej tak”, a 5,6% wskazało, że „zdecydowanie tak”. Natomiast 19,9% respondentów odpo-

wiedziało „trudno powiedzieć”. Opinie na temat poczucia bezpieczeństwa w województwie podkarpackim po inwazji Rosji na Ukrainę były istotnie podzielone, przy czym znaczna część uczestników badania miała trudności z wyrażeniem jednoznacznej opinii.

Tabela 6. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy czujesz się bezpiecznie, mieszkając w województwie podkarpackim po inwazji Rosji na Ukrainę?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	129	19,0%
Raczej nie	188	27,7%
Trudno powiedzieć	135	19,9%
Raczej tak	188	27,7%
Zdecydowanie tak	38	5,6%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Kolejne pytanie odnosiło się do opinii badanych na temat bezpieczeństwa w województwach sąsiadujących z Podkarpaciem.

Tabela 7. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy województwa sąsiadujące z Podkarpaciem uważasz za...?”

	Częstość	Procent
Mniej bezpieczne niż Podkarpacie	20	3,1%
Tak samo bezpieczne/niebezpieczne jak Podkarpacie	268	40,5%
Bardziej bezpieczne niż Podkarpacie	373	56,4%
Ogółem	661	100%

Uwaga: 17 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Tabela 7 prezentuje opinie respondentów na temat bezpieczeństwa w województwach sąsiadujących z Podkarpaciem. Większość ankietowanych, bo aż 56,4%, uważała, że województwa sąsiadujące z Podkarpaciem są „bardziej bezpieczne niż Podkarpacie”. Natomiast 40,5% respondentów uznała, że sąsiadujące województwa są „tak samo bezpieczne/niebezpieczne jak Podkarpacie”. Jedynie niewielki odsetek, 3,1% respondentów, uważało, że są one „mniej bezpieczne niż Podkarpacie”. Analiza odpowiedzi pozwala stwierdzić, że większość respondentów sądzi, iż województwa sąsiadujące z Podkarpaciem są bardziej bezpieczne niż Podkarpacie.

Następne z pytań dotyczyło tego, czy badani osobiście uczestniczyli w jakichkolwiek działaniach mających na celu pomoc Ukrainie lub Ukraińcom (tabela 8).

Tabela 8. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy osobiście uczestniczyłeś/aś w jakichkolwiek działaniach mających na celu pomoc Ukrainie/Ukraińcom?”

	Częstość	Procent
Tak	347	52,4%
Nie	315	47,6%
Ogółem	662	100%

Uwaga: 16 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Większość respondentów odpowiedziało, że uczestniczyli w działaniach mających na celu pomoc Ukrainie lub Ukraińcom. Natomiast 47,6% stwierdziło, że nie uczestniczyli w takich działaniach. Można zauważyć, że ponad połowa respondentów osobiście zaangażowała się w czynności mające na celu pomoc Ukrainie lub Ukraińcom.

Respondentów zapytano również o to, czy podjęli jakiegokolwiek kroki zmierzające do zwiększenie bezpieczeństwa swojego lub swojej rodziny w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, takie jak przygotowanie zapasów czy plan ewakuacji.

Tabela 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy podjąłeś/aś jakiegokolwiek kroki mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa swojego lub swojej rodziny w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie (np. przygotowanie zapasów, plan ewakuacji)?”

	Częstość	Procent
Tak	263	38,8%
Nie	415	61,2%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Wyniki zawiera tabela 9. Pokazują one, że zdecydowana większość respondentów, bo aż 61,2%, nie podjęło takich kroków, natomiast 38,8% uczestników badania odpowiedziało, że rozpoczęli działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa swojego lub swojej rodziny. Należy zatem zauważyć, że większość respondentów nie podjęła konkretnych czynności mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie.

Ankietowani poproszeni zostali również o odpowiedź na pytanie, czy obawiają się wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na lokalną gospodarkę i rynek pracy.

Tabela 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy obawiasz się o wpływ konfliktu zbrojnego w Ukrainie na lokalną gospodarkę i rynek pracy?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	71	10,5%
Raczej nie	26	3,8%
Trudno powiedzieć	37	5,5%
Raczej tak	298	44,0%
Zdecydowanie tak	246	36,2%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Odpowiedzi na to pytanie prezentuje tabela 10. 36,2% respondentów odpowiedziało, że „zdecydowanie tak” obawiają się tego wpływu, a 44% uważało, że „raczej tak”. 10,5% badanych uznało, że „zdecydowanie nie” obawiają się tego wpływu, a 3,8% odpowiedziało „raczej nie”. Natomiast 5,5% respondentów odpowiedziało „trudno powiedzieć”. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że istnieje znaczna obawa respondentów co do wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na lokalną gospodarkę i rynek pracy.

Badani poproszeni zostali także o ocenę poziomu zagrożenia dla województwa podkarpackiego w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę. Wyniki tego badania prezentuje tabela 11.

Tabela 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Jak oceniasz poziom zagrożenia dla województwa podkarpackiego w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę?”

	Częstość	Procent
Brak zagrożenia	18	2,7%
Niskie zagrożenie	34	5,1%
Średnie zagrożenie	178	26,6%
Wysokie zagrożenie	384	57,5%
Bardzo wysokie zagrożenie	54	8,1%
Ogółem	668	100%

Uwaga: 10 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Oceniając poziom zagrożenia dla województwa podkarpackiego w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę, większość ankietowanych – 57,5%, zauważyła, że województwo podkarpackie jest „wysoko zagrożone”, 8,1% uczestników badania uznało, że jest „bardzo wysoko zagrożone”, natomiast 26,6% respondentów oceniło, że zagrożenie jest „średnie”, a 5,1%, że „niskie”. Zaledwie 2,7% badanych uznało, że zagrożenie dla województwa podkarpackiego nie występuje („brak zagrożenia”). Większość respondentów potwierdziła, że województwo podkarpackie jest wysoko lub bardzo wysoko zagrożone w kontekście inwazji Rosji na Ukrainę.

Następne pytanie dotyczyło opinii respondentów na temat bezpośredniego wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na ich własne bezpieczeństwo i bezpieczeństwo ich bliskich. Wyniki prezentuje tabela 12.

Tabela 12. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy konflikt zbrojny w Ukrainie może mieć bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo Twoje i Twoich bliskich?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	26	3,9%
Raczej nie	68	10,2%
Trudno powiedzieć	99	14,8%
Raczej tak	294	43,9%
Zdecydowanie tak	182	27,2%
Ogółem	669	100%

Uwaga: 9 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Największa grupa uczestników badania – 43,9% oceniła, że konflikt może mieć bezpośredni wpływ na ich bezpieczeństwo („raczej tak”), 27,2% stwierdziło, że konflikt zdecydowanie może mieć bezpośredni wpływ na ich bezpieczeństwo („zdecydowanie tak”), 10,2% odpowiedziało, że konflikt „raczej nie” będzie miał bezpośredniego wpływu na ich bezpieczeństwo, a 3,9% wybrało odpowiedź „zdecydowanie nie”, ponadto 14,8% odpowiedziało, że „trudno powiedzieć”. Można zatem stwierdzić, że większość uczestników badania obawia się tego, że konflikt zbrojny w Ukrainie może mieć bezpośredni wpływ na ich własne bezpieczeństwo i bezpieczeństwo ich bliskich.

Respondentów zapytano też o opinie na temat rzetelności otrzymywanych informacji dotyczących wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na bezpieczeństwo w miejscu ich zamieszkania. Wyniki przedstawiono w tabeli 13.

Tabela 13. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy uważasz, że otrzymujesz wystarczająco rzetelne informacje na temat wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na bezpieczeństwo w miejscu Twojego zamieszkania?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	129	19,0%
Raczej nie	296	43,7%
Trudno powiedzieć	145	21,4%
Raczej tak	83	12,2%
Zdecydowanie tak	25	3,7%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Najwięcej badanych (43,7%) uważało, że „raczej nie” otrzymuje rzetelnych informacji dotyczących wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na bezpieczeństwo w miejscu ich zamieszkania, a 19% badanych jest jeszcze bardziej o tym przekonanych („zdecydowanie nie”). 12,2% respondentów było odmiennego zdania, wskazując odpowiedź „raczej tak”, a kolejne 3,7% respondentów – „zdecydowanie tak”. Z badania wyłania się relatywnie wysoki odsetek badanych (21,4%), którym trudno było odnieść się do tak postawionego pytania („trudno powiedzieć”). Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów wątpiło w rzetelność informacji dotyczących wpływu konfliktu zbrojnego w Ukrainie na bezpieczeństwo w miejscu ich zamieszkania.

Ankietowanych zapytano również o to, czy czują się przygotowani na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie, ze szczególnym odniesieniem do ewakuacji. Podsumowanie odpowiedzi na ten temat zawiera tabela 14.

Tabela 14. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy czujesz, że jesteś przygotowany/a na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie (ewakuacja)?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	211	32,1%
Raczej nie	163	24,8%
Trudno powiedzieć	89	13,5%
Raczej tak	102	15,5%
Zdecydowanie tak	93	14,1%
Ogółem	658	100%

Uwaga: 20 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Ankietowani najczęściej wskazywali odpowiedź „zdecydowanie nie” (32,1%). 24,8% respondentów stwierdziło, że „raczej nie” czują się przygotowani na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie. Tylko 14,1% respondentów odpowiedziało, że „zdecydowanie tak” czują się przygotowani, a 15,5% odpowiedziało „raczej tak”. Natomiast 13,5% respondentów wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów nie czuje się wystarczająco przygotowana na ewentualną ewakuację związaną z konfliktem zbrojnym w Ukrainie.

Respondentów zapytano też o to, czy czują się przygotowani na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie, ze szczególnym odniesieniem do pierwszej pomocy. Odpowiedzi przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy czujesz, że jesteś przygotowany/a na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie (pierwsza pomoc)?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	132	20,8%
Raczej nie	103	16,2%
Trudno powiedzieć	141	22,2%
Raczej tak	206	32,4%
Zdecydowanie tak	54	8,4%
Ogółem	636	100%

Uwaga: 42 osoby nie udzieliły odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Powyższy wykres prezentuje opinie ankietowanych, i tak – najwyższy odsetek badanych stwierdził, że raczej czują się przygotowani do udzielenia pierwszej pomocy („raczej tak”). 8,4% respondentów odpowiedziało „zdecydowanie tak”, natomiast 20,8% respondentów uznało, że „zdecydowanie nie”, a kolejne 16,2% odpowiedziało, że „raczej nie” czują się przygotowani do udzielenia pierwszej pomocy w przypadku możliwych zagrożeń wynikających z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie. Wysoki odsetek ankietowanych (22,2%) to osoby, które miały problem z udzieleniem odpowiedzi na tak postawione pytanie. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów ma wątpliwości co do swojego przygotowania do udzielenia pierwszej pomocy w przypadku zagrożeń wynikających z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie.

Następne pytanie odnosiło się do opinii badanych na temat ich przygotowania do zagrożeń wynikających z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie w kontekście dostępu do schronów. Odpowiedzi przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy czujesz, że jesteś przygotowany/a na możliwe zagrożenia wynikające z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie (dostęp do schronów)?”

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	560	84,6%
Raczej nie	57	8,6%
Trudno powiedzieć	26	3,9%
Raczej tak	11	1,7%
Zdecydowanie tak	8	1,2%
Ogółem	662	100%

Uwaga: 16 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Z badania wynika, że zdecydowana większość respondentów (84,6%) stwierdziła, że „zdecydowanie nie” czują się przygotowani w zakresie dostępu do schronów. 8,6% odpowiedziało, że „raczej nie” czują się przygotowani na taką ewentualność. Tylko niewielki odsetek respondentów, odpowiednio 1,7% i 1,2%, stwierdziło, że „raczej tak” lub „zdecydowanie tak” czują się przygotowani w zakresie dostępu do schronów, a 3,9% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów nie czuje się przygotowana do zagrożeń wynikających z trwającego konfliktu zbrojnego w Ukrainie w kontekście dostępu do schronów.

Następne pytanie dotyczyło bezpośrednich skutków inwazji Rosji na Ukrainę w najbliższej okolicy.

Tabela 17. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zauważyłeś bezpośrednie skutki inwazji Rosji na Ukrainę w swojej najbliższej okolicy (np. zwiększona obecność wojska, policji, uchodźców, wolontariuszy)?”

	Częstość	Procent
Tak	447	66,4%
Nie	226	33,6%
Ogółem	673	100%

Uwaga: 5 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Tabela 17 prezentuje odpowiedzi respondentów na zadane pytanie. Większość respondentów, bo 66,4%, odpowiedziało „tak”, co oznacza, że zauważyli bezpośrednie skutki inwazji, natomiast 33,6% respondentów „nie” zauważyło takich skutków. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że dla większości respondentów widoczne były bezpośrednie skutki inwazji Rosji na Ukrainę w ich najbliższej okolicy, takie jak: zwiększona obecność wojska, policji, uchodźców czy wolontariuszy.

Kolejne pytanie, które zadano badanym mieszkańcom województwa podkarpackiego, odnosiło się do tego, czy czują się bezpiecznie na swoim osiedlu w ciągu dnia. Wyniki przedstawiono w tabeli 18.

**Tabela 18. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
„Czy czujesz się bezpiecznie na swoim osiedlu w porze dziennej?”**

	Częstość	Procent
Bardzo niebezpiecznie	11	1,6%
Raczej niebezpiecznie	5	0,8%
Raczej bezpiecznie	463	69,4%
Bardzo bezpiecznie	188	28,2%
Ogółem	667	100%

Uwaga: 11 osób nie udzieliło odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Respondenci w zdecydowanej większości odpowiadali, że czują się „raczej bezpiecznie”. 28,2% badanych stwierdziło, że czują się „bardzo bezpiecznie”. Jedynie niewielki odsetek respondentów uznał, że czują się „bardzo niebezpiecznie” lub „raczej niebezpiecznie”. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów czuje się bezpiecznie na swoim osiedlu w porze dziennej.

Następne pytanie odnosiło się również do poczucia bezpieczeństwa badanych na swoim osiedlu, lecz tym razem po zmroku. Rozkład odpowiedzi prezentuje tabela 19.

Tabela 19. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy czujesz się bezpiecznie na swoim osiedlu po zmroku?”

	Częstość	Procent
Bardzo niebezpiecznie	26	4,0%
Raczej niebezpiecznie	16	2,4%
Raczej bezpiecznie	508	77,6%
Bardzo bezpiecznie	105	16,0%
Ogółem	655	100%

Uwaga: 23 osoby nie udzieliły odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Zdecydowana większość respondentów (77,6%) czuje się „raczej bezpiecznie” na swoim osiedlu po zmroku, a 16% ankietowanych czuje się „bardzo bezpiecznie” w takiej sytuacji. Jedynie niewielki odsetek respondentów, odpowiednio 4% i 2,4%, czuje się „bardzo niebezpiecznie” lub „raczej niebezpiecznie” na swoim osiedlu po zmroku. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że większość respondentów czuje się bezpiecznie na swoim osiedlu po zmroku.

Kolejne – komplementarne do poprzednich – pytanie odnosiło się do poczucia bezpieczeństwa badanych we własnym mieszkaniu.

**Tabela 20. Rozkład odpowiedzi na pytanie:
„Czy czujesz się bezpiecznie we własnym mieszkaniu?”**

	Częstość	Procent
Zdecydowanie nie	7	1,0%
Raczej nie	1	0,2%
Raczej tak	263	38,8%
Zdecydowanie tak	407	60,0%
Ogółem	678	100%

Źródło: badania własne.

Tabela 20 przedstawia odpowiedzi respondentów na to pytanie. Większość respondentów, bo 60%, czuje się zdecydowanie bezpiecznie w swoim mieszkaniu („zdecydowanie tak”), a 38,8% czuje się raczej bezpiecznie (odpowiedź „raczej tak”). Jedynie niewielki odsetek respondentów, odpowiednio 1% i 0,2%, czuje się „zdecydowanie nie” lub „raczej nie” bezpiecznie w swoim mieszkaniu. Zebrane dane dowodzą, że większość respondentów czuje się bezpiecznie we własnym mieszkaniu.

Kwestionariusz ankiety kończyło pytanie, czy i w jaki sposób konflikt w Ukrainie wpłynął na plany ankietowanych dotyczące miejsca zamieszkania.

Tabela 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy i w jaki sposób konflikt w Ukrainie wpłynął na Twoje plany związane z miejscem zamieszkania?”

	Częstość	Procent
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Planuję pozostać w swoim miejscu zamieszkania	372	56,3%
Planuję wyemigrować do innego województwa	64	9,7%

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Planuję wyemigrować do innego kraju	54	8,1%
Nie zastanawiałem/am się nad tym	171	25,9%
Ogółem	661	100%

Uwaga: 17 osób nie udzieliło odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Rozkład odpowiedzi przedstawia tabela 21. Powyżej połowy uczestników badania – 56,3% – planuje pozostać w swoim miejscu zamieszkania, 25,9% odpowiedziało, że nie zastanawiało się nad zmianą miejsca zamieszkania w związku z konfliktem w Ukrainie. Natomiast 9,7% uczestników badania planuje wyemigrować do innego województwa lub nawet do innego kraju, w tym 8,1% z powodu konfliktu w Ukrainie. To oznacza, że większość uczestników badania nie zamierza zmieniać swojego miejsca zamieszkania z powodu konfliktu w Ukrainie.

Zakończenie

Wskazywaną często w ostatnich latach opinią wielu środowisk eksperckich jest ta odnosząca się do konieczności zwiększenia świadomego udziału społeczeństwa w procesach związanych z reagowaniem w ramach zarządzania kryzysowego oraz przygotowaniem do wzmacniania odporności na innego rodzaju zagrożenia, w tym spowodowane zewnętrznym zagrożeniem i narastającą w związku z tym presją. Wcześniejsze badania jednego ze współautorów artykułu także wskazywały na to, że wszyscy wówczas badani co do zasady rozumieli potrzebę skutecznego zarządzania kryzysowego, natomiast badania szczegółowe unaocznily, że swojej roli nie do końca była świadoma sama administracja, która w systemie reagowania i zarządzania kryzysem odgrywa kluczową rolę. W odniesieniu do przytoczonych badań istotne znaczenie miały dwa punkty odniesienia: pierwszy – administracji, czyli sektor publiczny, i drugi – społeczny, ponieważ te dwie wyrażnie inne rzeczywistości nie zawsze wskazują na potrzebę wspólnego działania w kryzysie, często wzajemnie utrudniają swoje działania, nie rozumiejąc wzajemnych oczekiwań i obowiązków.

Wobec zagrożeń występujących współcześnie należałoby dążyć do wzmocnienia obszaru zarządzania kryzysowego poprzez integrację wszelkich procesów i działań zespołowych, gdzie każdy czuje się odpowiedzial-

ny – zarówno administracja, jak też społeczeństwo¹⁸. Sytuacja na terenie województwa podkarpackiego w związku z wydarzeniami na Ukrainie, będąca obszarem badań, może być również rozpatrywana z perspektywy problematyki zarządzania kryzysowego. I tak, analizując odpowiedzi respondentów na pytanie o czynione przygotowania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa swojego lub swojej rodziny w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, aż 61,2% badanych nie podjęło takich kroków, natomiast zaledwie 38,8% respondentów to uczyniło. Dochodzi do tego w sytuacji, kiedy większość badanych w tej samej ankiecie wskazuje jednak na stan zagrożenia, poczucie braku wystarczającego poziomu bezpieczeństwa, ale jednocześnie nie czyni przygotowań mających na celu zwiększenie swoich szans w razie wystąpienia realnego zagrożenia. To z kolei skłania do wniosku, że społeczeństwo nadal w większości przenosi ciężar odpowiedzialności za całość procesów związanych z fazami kryzysu na państwo i jego administrację. Taki wniosek również nasunął się w rezultacie wspomnianych wyżej wcześniejszych badań¹⁹. Niepokój wśród społeczeństwa województwa podkarpackiego rodzi także temat rynku pracy, który zasilany jest przez cudzoziemców, w tym migrantów i uchodźców z terenu Ukrainy, a zarazem następuje chwilowy istotny odpływ z rynku pracy Ukraińców i cudzoziemców z innych krajów. Badania pokazały znaczną obawę respondentów w tym obszarze.

Analiza wielu kryzysów z ostatnich lat w połączeniu z przytoczonymi wynikami badań wywołuje kolejną refleksję – a mianowicie zwraca uwagę na konieczność prowadzenia bardziej pogłębionych badań, podczas których należałoby zdiagnozować przyczyny określonego niezrozumienia z jednej strony działań państwa i jego administracji, a z drugiej strony – braku świadomej i właściwej jednoznacznej reakcji społecznej. Wydaje się, że dużą winę w tym obszarze ponoszą między innymi politycy oraz przedstawiciele mediów, ponieważ chęć zabiegania o wysoki wynik wyborczy często przekłada się na ręczne zarządzanie realizowane na użytek określonego obrazka medialnego, który nie ma nic wspólnego z zarządzaniem ryzykiem oraz rozwiązywaniem problemów uwzględniających rzeczywisty podział kompetencji przypisany działaniom i procesom realizowanym w trakcie zarządzania kryzysowego, a tym bardziej zwrócenie uwagi społeczeństwa na konieczność uczestniczenia w tych procesach. Niejednoznaczność obrazka, który widzi społeczeństwo – co

¹⁸ M. Waksmundzka-Szarek, *Problemy komunikacji społecznej w zarządzaniu kryzysowym w województwie*, Rzeszów 2024, s. 236. Badania dotyczyły kryzysu powodzi z 2010 roku, jakiego doświadczyli mieszkańcy województwa podkarpackiego, oraz powodzi „błyskawicznej” z 2020 roku.

¹⁹ *Ibidem*.

prawda obrazka zgodnego ze społecznym oczekiwaniem, jak też wskazują przeprowadzone badania, ale jednak różnego od rozwiązań wprowadzanych w ostatnim czasie, chociażby w obszarze aktów prawnych, wydaje się powodować owo niezrozumienie i mijanie się wspomnianych wyżej „odrębnych światów”, czyli dwóch punktów odniesienia – jednego reprezentującego sektor publiczny, i drugiego – rozumianego jako sektor społeczny. Analiza przedstawionych w artykule wyników badań pokazuje, że nie wszyscy mieszkańcy województwa podkarpackiego wobec dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości zewnętrznej i wewnętrznej odczuwają swoje bezpieczeństwo jako wystarczające oraz zauważają te czynniki, które wpływają na obniżenie ich poczucia bezpieczeństwa.

Bibliografia

- Bonusiak G., Boratyn D., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Rzeszów 2020.
- Buzan B., Waever O., Wilde J. de, *Security. A New Framework For Analysis*, Boulder–London 1998.
- Chojnowski L., *Bezpieczeństwo. Zarys teorii*, Słupsk 2012.
- Gromek P., *Poczucie bezpieczeństwa a badania w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe SGSP”, 2021, nr 78.
- Human Development Report 1994*, New York 1994, United Nations Development Program, <https://hdr.undp.org> (12.10.2025).
- Kołodziejczyk A., *Bezpieczeństwo jako fenomen społeczny. Pojęcie bezpieczeństwa, jego interpretacje i odmiany*, „Saeculum Christianum” 2007, vol. 4, nr 1.
- Koziej S., *Podstawy bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego*, „Myśl Wojskowa”, 2005, nr 4.
- Kukułka J., *Nowe uwarunkowania i wymiary bezpieczeństwa międzynarodowego Polski*, „Wieś i Państwo”, 1995, nr 1.
- Leszczyński M. [i in.], *Bezpieczeństwo w wymiarze lokalnym. Wybrane obszary*, Warszawa 2016.
- Mickiewicz P., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Organizacja systemu i projektowanie działań*, Poznań 2020.
- Moczuk E., *Postrzeganie bezpieczeństwa publicznego w środowisku lokalnym: raport z badań sondażowych*, Rzeszów 2003.
- Najder-Stefaniak K., *O bezpieczeństwie człowieka. Refleksja inspirowana filozofią Alberta Schweitzera* [w:] *Wspólnotowość i postawa uniwersalistyczna*, red. A. Górski, Warszawa 2010.
- Serafin T., Parszowski S., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Programy prewencyjne w systemie bezpieczeństwa*, Warszawa 2011.
- Stawicki R., Szweda E., *Bezpieczny człowiek w niepewnym świecie w trzeciej dekadzie XXI wieku*, Warszawa 2023.
- Szulc B. M., *Bezpieczeństwo a nauki o bezpieczeństwie*, Toruń 2024.
- Ukraine Refuge Situation (since 24 February 2022)*, Operational Data Portal UNHCR, <https://www.data.unhcr.org>, 15.04.2025 (15.04.2025).
- Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Warszawa 2011.

Waksmundzka-Szarek M., *Problemy komunikacji społecznej w zarządzaniu kryzysowym w województwie*, Rzeszów 2024.

Zieliński K.R., *Bezpieczeństwo indywidualne*, „Pedagogika Społeczna”, 2022, nr 3(85).

Zięba R., *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008.

Zięba R., *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, Warszawa 1999.

Znaniński F., *Poznań w świadomości jego obywateli. Z badań Polskiego Instytutu Socjologicznego nad miastem Poznaniem*, Poznań 1931.

Safety in the Podkarpackie province as assessed by its inhabitants after February 24, 2022. Results of empirical research

Abstract

The article describes the results of preliminary research on how residents of the Podkarpackie province perceive security in the region in which they live, due to the proximity of the border with Ukraine and the role of the province in the process of receiving refugees and various forms of assistance provided to Ukraine by the international community. As a result of analytical and descriptive methods, key concepts have been identified and categorised. A systemic analysis of the impact of refugee migration and armed activities in Ukraine was also carried out, on the activities of public administration in Poland. The research also used the method of diagnostic survey using a survey technique based on a questionnaire of the survey. Empirical studies were carried out between 10 March and 6 May 2024 and included a sample of 627 inhabitants of the Podkarpackie province.

Keywords: Security, individual security, sense of security, migration, and refugees